

PERMANENTNÁ FORMÁCIA ABSOLVENTOV TEOLÓGICKÝCH FAKÚLT

prof. PhDr. Jaroslav Coranič, PhD.

TÉMA IV: SNAHY O OBNOVU GRÉCKOKATOLÍCKEJ VYSOKEJ ŠKOLY BOHOSLOVECKEJ V ROKOCH 1968 – 1990

V spojitosti s obrodným spoločensko-politickým procesom Pražskej jari v roku 1968 sa začali aktivizovať gréckokatolícki duchovní a laickí veriaci. Tí neustálym tlakom na štátne orgány napokon dosiahli opätovné povolenie činnosti gréckokatolíckej cirkvi v Československu, ktoré bolo deklarované vládny nariadením č. 70/1968 Zb. zo dňa 13. júna 1968.

Dlho očakávané vládne nariadenie o povolení činnosti cirkvi bolo nedostačujúce. Gréckokatolíci ho prijali s istou dávkou rozčarovania, namiesto obnovenia in integro (v celku) nariadenie povoľovalo iba jej čiastočné fungovanie. Veľmi zjednodušene a zovšeobecnene sa dá charakterizovať táto činnosť v tomto období ako nepretržitá snaha o aspoň základný model existencie. Z nespočetných aktivít, ktoré vyvíjali cirkevní predstavitelia na úplne obnovenie činnosti spreď roka 1950, je možné spomenúť opakované požiadavky o navrátenie biskupskej rezidencie, teologickej fakulty, či seminára. Všetky však neustále narážali na odpor, tieto inštitúcie boli gréckokatolíckej cirkvi vrátené až po roku 1989.

Výrazným problémom obdobia rokov 1968 – 1989 bol úbytok gréckokatolíckych duchovných. Tento stav bol výsledkom neexistencie bohosloveckého štúdia, a tiež skutočnosti, že množstvo kňazov medzitým zomrelo. Po udalostiach v roku 1968 sa síce do aktívnej služby gréckokatolíckej cirkvi zapojilo veľké množstvo kňazov, tí však už boli často vo vyššom veku, mnohí tiež mali podlomené zdravie ako následok niekoľkoročnej perzekúcie, resp. pobytu vo väzení alebo internačných táboroch.

Absenciu duchovných sa snažilo vedenie cirkvi riešiť apelovaním na štát, aby podporil vznik inštitúcie, ktorá by formovala nových kňazov. Avšak až do roku 1989 to bolo bez úspechu. Ako provizórne riešenie, na základe ústneho povolenia z Ministerstva kultúry SSR, bolo zriadené tzv. konzultačné stredisko bratislavskej Rímskokatolíckej cyrilometodskej bohosloveckej fakulty (RKCMBF) v Košiciach. Tu začalo v roku 1969 externé teologické štúdium 35 bývalých gréckokatolíckych bohoslovcov. Napriek snahám o fungovanie košickej „pobočky“ RKCMBF, bola jej existencia ohrozená nedostatkom pedagógov a financií. Externí študenti na nej fungovali viac-menej iba konzultačne a na skúšky chodievali do Bratislavy. Nakoľko nemalo toto stredisko oficiálne štátne odobrenie, fungovalo iba na báze tolerancie. Politická moc už čoskoro začiatkom roka 1970 napokon toto štúdium bohoslovcov na košickej „pobočke“ RKCMBF definitívne zrušila.

Keďže ani po legalizácii gréckokatolíckej cirkvi nebolo umožnené opätovné otvorenie teologickej fakulty, kde by mohol študovať gréckokatolícky kňazský dorast, gréckokatolícki bohoslovci v rokoch 1969 – 1990 študovali v Bratislave na Rímskokatolíckej cyrilometodskej bohosloveckej fakulte, príp. veľmi sporadicky na Teologickej fakulte v českých Litoměřiciach. Navyše pre gréckokatolíckych bohoslovcov na RKCMBF bol uplatňovaný tzv. *numerus clausus* (t. j. obmedzený počet), ktorý určovalo Ministerstvo kultúry SSR. Štátne orgány dúfali, že obmedzovaním počtu nových kňazov docieli, že gréckokatolícka cirkev postupne prirodzene zanikne. Priemerný ročný prírastok nových absolventov teológie bol v tomto období 3,5 kňaza, zatiaľ čo priemerne ročne zomrelo v tomto období 12 až 13 kňazov. Vyšší počet prijatých gréckokatolíckych bohoslovcov na RKCMBF bol iba v ak. roku 1968/1969, ešte pred uplatňovaním *numerus clausus*. V tomto roku boli do Bratislavy na teologickú fakultu prijatí desiaty bohoslovci, v Litoměřiciach študovali traja bohoslovci.

V rámci poukázania na potrebu zriadenia Vysokej školy bohosloveckej v Prešove vedenie cirkvi vypracovalo rozbor a zdôvodnenie počtu potrebných gréckokatolíckych kňazov. Ordinár J. Hirka sa po roku 1970 obracal s viacerými žiadosťami na rôzne štátne inštitúcie, aby bola zriadená samostatná fakulta, resp. aby boli na RKCMBF prijatí viacerí kandidáti.

Aktivita o ordinára, smerujúca k splneniu požiadaviek gréckokatolíkov, vyvolala na strane vládnej moci reakciu. Najvyšší predstavitelia Východoslovenského kraja, ako aj zodpovední činitelia z ministerstiev zodpovedných za cirkevnú politiku, prejednávali spoločný postup proti gréckokatolíckej cirkvi. Dohodli sa okrem iného na tom, že požiadavky gréckokatolíckej cirkvi, najmä uvoľnenie rezidencie a bohosloveckej fakulty, ktoré mala v rukách pravoslávna cirkev, sa budú riešiť až po usporiadaní narušených vzťahov medzi oboma cirkvami. Všetky jednania boli iba akousi zásterkou pred svetom, súčasťou propagandy, ale nie úprimným záujmom o riešenie situácie. Otázky rezidencie, kňazského seminára a fakulty ako aj charitného domu boli zamietnuté s tým, že potrebné množstvo bohoslovcov môže vyštudovať na CMBF v Bratislave a prestarnutí duchovní môžu využívať charitné domovy rímskokatolíckej cirkvi.

Vážna situácia nastala po smrti svätiaceho biskupa Vasiľa Hopka v roku 1976. Keďže v Československu nebolo okrem V. Hopka ďalšieho gréckokatolíckeho biskupa, nemal v tom čase kto svätitiť nových kňazov. Po prietáhoch štátnej moci nakoniec dostal v roku 1977 štátny súhlas na svätenie bohoslovcov pomocný biskup Križevského biskupstva (vo vtedajšej Juhoslávii, dnešnom Chorvátsku) a titulárny biskup gypsarský Mons. Joakim Segedi. Od roku 1983 až do roku 1989 udeľoval sviatosť kňazstva gréckokatolíckym bohoslovcom Prešovského biskupstva križevský biskup Mons. Slavomír Miklovš. Prvá slávnostná vysviacka po smrti biskupa V. Hopka sa v Prešove uskutočnila v nedeľu 11. júna 1978, medzi novokňazmi bol aj neskorší prvý prešovský arcibiskup metropolita Ján Babjak.

Veľmi zjednodušene a zovšeobecnene sa dá charakterizovať činnosť gréckokatolíckej cirkvi v Československu v tomto období ako nepretržitá snaha o aspoň základný „model“ fungovania. Jej predstavitelia vyvíjali nespočetné aktivity, ktoré mali viesť k zabezpečeniu aspoň tých najzákladnejších potrieb existencie cirkvi. Neustále pokusy o navrátenie biskupskej rezidencie, teologickej fakulty, či seminára, však stále narážali na odpor. Všetky tri inštitúcie tak boli gréckokatolíckej cirkvi vrátené až po roku 1989.

ÚLOHA:

Predstavenie historického vývoja procesu obnovy Gréckokatolíckej teologickej fakulty v období rokov 1968 – 1990.

LITERATÚRA:

CORANIČ, J.: *Z dejín gréckokatolíckej cirkvi na Slovensku*. České Budějovice 2014, s. 405.

HIRKA, J.: *Pod ochranou Márie. Pastier v službe cirkvi*. Prešov : GTF PU 2013, 567 s.

JANHUBA, F.: *Řeckokatolická církev v době Husákovy totality a po převratu v roce 1989*. In: *Theologos. Teologická revue GkBF PU v Prešove*. 2001, roč. 3, č. 3, s. 6.

LACA, P.: *Z dejín kňazského seminára v Prešove*. Prešov 2009, s. 198.

LIPTÁK, R.: *Znovuzrodenie gréckokatolíckej cirkvi v roku 1968*. Prešov : Universum 2016, 191 s.

LUKÁČOVÁ, J.: *Činnosť Gréckokatolíckej cirkvi v Československu po roku 1968*. Prešov : Vydavateľstvo Prešovskej univerzity v Prešove 2025, 152 s.

PETRO, M.: *Obnovení Řeckokatolické teologické fakulty a řeckokatolického kněžského semináře po roce 1968 v Prešově*. In: SLÁDEK, K. (ed.): *Řeckokatolická církev v českých zemích : dějiny, identita, dialog*. Červený Kostelec : Pavel Mervart, 2013, s. 65 – 89.

ŠTURÁK, P.: *Dejiny Gréckokatolíckej cirkvi v Československu v rokoch 1945 – 1989*. Prešov : Petra 1999, s. 173.

ŠTURÁK, P.: *A probe into the history of theological education in the Greek catholic church in Slovakia*. Prešov : Gréckokatolícka teologická fakulta, 2021, 63 s.

ŠTURÁK, P.: *Intelektuálna a duchovná formácia budúcich kňazov gréckokatolíckej cirkvi v Prešove od roku 1880 do súčasnosti*. In: KÓNYA, P. (ed.): *Univerzita v kontexte zmien*. Prešov 2014, s. 242.

ŠTURÁK, P.: *Dejiny Gréckokatolíckej cirkvi v Československu v rokoch 1945 – 1989*. Prešov : Petra 1999, s. 176.
